

**การเปรียบเทียบวรรณกรรมเด็กแนวแฟนตาซีของโรอัลด์ ดาห์ล กับ มิซาเอล เอนเดอ ใน
แง่ทัศนคติต่อสังคม**

นอกจากจะสวมบทบาทของนักสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อสนองตอบความบันเทิงใจผู้อ่านแล้ว นักเขียนยังเป็นนักคิด และด้วยเหตุที่ “ผู้แต่งเป็นผู้อยู่ในสังคม ไม่ว่าจะเป็สังคมใด ชนิดใด ระดับใด ในอารยธรรมใด เขาจึงได้รับอิทธิพลจากสังคม”¹ เรื่องราวความเป็นไปของสังคมอันเป็นสิ่งแวดล้อมและมีผลกระทบโดยตรงต่อนักเขียน จึง “ตกผลึก” อยู่ในความคิดและมักจะได้รับการถ่ายทอดออกมาในรูปของทัศนคติผ่านผลงานของเขา ซึ่งผู้อ่านสามารถสัมผัสได้จากงานเขียนอันเป็นผลผลิตของตัวนักเขียน ไม่ว่าจะความมุ่งหมายของเรื่องราวที่เขานำเสนอ นั้น จะมีประเด็นทางสังคมเป็นเป้าหมายหรือไม่ก็ตาม แม้แต่วรรณกรรมที่มักถูกมองว่าแล้งแก่นสาร เช่นวรรณกรรมเด็กแฟนตาซี ก็ยังคงกลายเป็นเวทีแสดงความคิดของนักเขียนเพื่อนำเสนอทัศนคติบางประการที่มีต่อสังคม

Authors can make observations about society without indulging in direct preaching, and many writers have undoubtedly chosen the fantasy form.²

เมื่อพิจารณางานเขียนแฟนตาซีเด็กของ โรอัลด์ ดาห์ลและมิซาเอล เอนเดอ แล้ว ผู้วิจัยพบว่า วรรณกรรมของนักเขียนทั้งสอง แม้ในแง่หนึ่งจะสร้างขึ้นในฐานะเครื่องบันเทิงใจสำหรับเด็ก แต่ขณะเดียวกันกลับแสดงถึงทัศนคติที่มีนัยยะสำคัญซึ่งเกี่ยวพันกับสังคมได้อย่างน่าพิลึก และแม้ว่าประเด็นแนวคิดเชิงปรัชญาที่ปรากฏในงานของเอนเดอ จะเป็นที่สนใจของผู้อ่านและนักวิจารณ์ แต่งานเขียนของเขาก็มียุทธศาสตร์ในแง่มุมมองทางสังคม อันมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน

¹สุธา ศาสตรี, *วรรณคดีเปรียบเทียบ* (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2525), หน้า 131.

²Donnarae MacCann, "Wells of Fancy, 1865-1965," in *Only Connect: Readings on Children's Literature*, ed. Sheila A. Egoff, p. 141.

4.1. ทศนคติต่อสภาพสังคมสมัยใหม่

นับจากอดีตจวบจนปัจจุบัน สังคมได้บังเกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นมากมาย ทั้งในด้านสภาพแวดล้อมของบ้านเมือง วิถีชีวิต ความคิดและความเชื่อ ตลอดจนค่านิยม ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนอยู่ในความสนใจของโรอัลด์ ดาห์ล และมิชาเอล เอนเดอ ทศนคติของนักเขียนทั้งสองโดยรวมแล้วมีความคล้ายคลึงกัน ในเรื่องของผลจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม

4.1.1. ค่านิยมในวัตถุ

ค่านิยมสะท้อนถึงคุณค่าบางประการที่คนในสังคมยึดถือ สังคมยุคใหม่ซึ่งพาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ที่ก้าวเข้ามามีบทบาทในการแปรเปลี่ยนความสะดวกแก่การดำเนินชีวิตของผู้คน กระทั่งกลายเป็นความยึดติด ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นเด่นชัดในวรรณกรรมเรื่อง *Momo*

เอนเดอได้กล่าวถึงวิถีชีวิตของผู้คนที่เปลี่ยนไปจากเดิมคนเคยมีเวลาให้ความสนใจและสนใจในผู้คนรอบข้างด้วยการดูแลและพูดคุยถามไถ่สารทุกข์สุกดิบของกันและกัน แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนไป คนขาดแคลนเวลาที่จะมอบให้แก่กัน ความผูกพันดูจกกาลก่อนจึงเลือนหาย สังคมแบบทุนนิยมสมัยใหม่ (Modern capitalism) สร้างค่านิยมใหม่ขึ้นมา ในเรื่อง *Momo* เอนเดอได้สร้างตัวละครสมมติที่เรียกว่าผู้ชายสีเทา ผู้ที่มีพฤติกรรมประหลาด สามารถขโมยหรือช่วงชิงเวลาของมนุษย์ได้ ขึ้นมา เพื่อเป็นตัวแทนแนวคิดแบบทุนนิยมสมัยใหม่ ที่เรียกร้องให้คนหันมาทำงานกันหนักขึ้นและใช้ชีวิตที่สุขสบายกายภาคหน้าเป็นสิ่งล่อใจ

'All that matters in life,' the man in grey went on, 'is to climb the ladder of success, amount to something, own things. When a person climbs higher than the rest, amounts to more, owns more things, everything else comes automatically: friendship, love, respect, et cetera.'³

คติที่เคยยึดถือกันว่า “เวลาคือชีวิต” (time is life) กลายเป็น “เวลาคือเงินทอง” (time is money) ในครอบครัว พ่อแม่ก็แทบไม่มีเวลาเหลือให้แก่ลูก เพราะมุ่งแต่ทำงานเพื่อหาเงิน ความใส่ใจที่ลูกเคยได้รับจากพ่อแม่ ได้ผันแปรเปลี่ยนรูปเป็นของเล่น วัตถุซึ่งเป็นผลิตผลจากเทคโนโลยีขั้นสูง กลายเป็นเพื่อนของลูกแทน ดังเช่นเด็กชายผู้หนึ่งซึ่งได้เข้ามาร่วมชุมนุมกันที่โรงละครที่ไม่ได้อาศัย

³Michael Ende, *Momo*, trans. J. Maxwell Brownjohn, p. 87.

อยู่ เนื่องจากพ่อแม่ไม่มีเวลาให้ เขาจึงได้รับเครื่องเล่นวิทยุเป็นสิ่งชดเชยจากผู้ปกครอง อย่างไรก็ตาม แม้เครื่องรับวิทยุจะส่งเสียงได้ แต่ก็ยังเป็นเสียงที่ไร้จิตวิญญาณ เด็กจึงยังคงต้องเผชิญกับความเหงา

'That's not true!' the new comer exclaimed angrily. 'My parents like me a lot. It isn't their fault, not having any time to spare, it's just the way things are. They gave me this transistor to keep me company, and it cost a lot. That proves they're fond of me, doesn't it?'

No one spoke, and suddenly the boy who'd been a spoil-sport all afternoon began to cry.⁴

คำกล่าวของเด็กชายข้างต้น พบว่าเด็กพยายามพูดปลุกปลอบใจตนเอง แต่ในที่สุดก็มิอาจปิดบังความเศร้าที่ปกคลุมในใจตนได้ และได้ปลดปล่อยความทุกข์เหล่านั้นออกมาพร้อมกับหยาดน้ำตา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า เด็กกำลังประสบกับปัญหาชีวิตที่ไม่มีความสุข ของเล่นแม้มีราคาแพงแต่ก็มิอาจปลุกปลอบใจที่เหงาหงายได้

งานเขียนของดาร์ลเองก็ได้กล่าวถึงการให้ความสำคัญกับสิ่งที่เป็นวัตถุไว้เช่นกัน ในเรื่อง *Charlie and the Chocolate Factory* ดาร์ลได้เสนอตัวละครเด็กตัวหนึ่งที่ชื่อไมค์ ทิว เด็กชายผู้มีชื่ออันเป็นนัยยะบ่งบอกว่าแต่ละวันมีชีวิตอยู่โดยไม่ทำอะไรอื่นเลยนอกจากการดูโทรทัศน์ แม้มีนักข่าวมาสัมภาษณ์ถึงความโชคดีของเขาที่มีตัวทองในการเข้าชมโรงงานช็อคโกแล็ตกลับเด็กน้อยก็ไม่สนใจ เสมือนหมายจะตัดขาดจากโลกภายนอก

"The Teavee household," said Mr. Bucket, going on with his reading, "was crammed, like all the others, with excited visitors when our reporter arrived, but young Mike Teavee, the lucky winner, seemed extremely annoyed by the whole business. 'Can't you fools see I'm watching television?' he said angrily, 'I wish you wouldn't interrupt!'"⁵

⁴Ibid., p. 73.

⁵Roald Dahl, *Charlie and the Chocolate Factory*, pp. 32-33.

การที่เด็กติดโทรทัศน์เช่นนี้อาจอธิบายได้ว่า เนื่องจากเขาเติบโตมาในครอบครัวในสังคมยุคใหม่ที่ชีวิตต้องดิ้นรน พ่อแม่ก็ไม่มีเวลาให้ลูก ลูกจึงต้องหาสิ่งอื่นเพื่อยึดเหนี่ยว สิ่งหนึ่งก็คือเครื่องรับโทรทัศน์ ในสายตาเด็กวัตถุนี้คือของเล่นมหัศจรรย์ที่ราวกับมีชีวิตและทำหน้าที่แสดงออกเพื่อเอาอกเอาใจผู้ชมผู้นั่งอยู่หน้าจอ เด็กผู้ปราศจากพ่อแม่อยู่เคียงข้างจึงยึดเอาโทรทัศน์เป็นเพื่อน เป็น การสร้างความคุ้นเคยที่แปรไปสู่การตกเป็นทาสโทรทัศน์ในที่สุด

Matilda เป็นวรรณกรรมอีกเรื่องที่น่าสนใจได้เน้นย้ำถึงความลุ่มหลงในการดูโทรทัศน์ จะเห็นได้ว่า เมื่อเด็กร้องขอหนังสือ ผู้เป็นบิดาที่นำซึ่งกลับพยายามยึดเยียดโทรทัศน์แก่เด็กแทน

“Daddy,” she said, “do you think you could buy me a book?”

“A book?” he said. “What d’ you want a flaming book for?”

“To read, Daddy.”

“What’s wrong with the telly, for heaven’s sake? We’ve got a lovely telly with a twelve-inch screen and now you come asking for a book! You’re getting spoiled, my girl!”⁶

แท้จริงแล้ว สิ่งประดิษฐ์ที่เรียกว่าโทรทัศน์นั้น นับว่าเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์มาก เนื่องด้วยโทรทัศน์ช่วยย่อโลกอันกว้างใหญ่ไพศาลให้เล็กลงพอที่เราจะสามารถสัมผัสถึงเหตุการณ์ หรือเรื่องราวในดินแดนอันห่างไกลได้ หากแต่การยึดติดอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพียงสิ่งเดียวจนหลงลืมหรือเพิกเฉยที่จะทำกิจกรรมอื่นเสียหมดก็จะเป็นผลร้ายต่อเด็ก การที่ผู้ปกครองปฏิเสธที่จะให้เด็กรับประทานอาหารบำรุงสมองจากทางอื่นเช่นจากการอ่านหนังสือซึ่งนอกจากจะให้ความรู้แล้ว การอ่านหนังสือยังเป็นสื่อกลางเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกได้เป็นอย่างดี เพราะเมื่อพ่อแม่อ่านหนังสือให้ลูกฟัง จะทำให้เกิดความใกล้ชิดระหว่างกัน การมองข้ามเรื่องเหล่านี้ไปของพ่อแม่ คือภาพอันน่าเศร้าซึ่งพบเห็นได้บ่อยในครอบครัวยุคใหม่

การปลูกฝังค่านิยมที่มีต่อวัตถุ เช่นของเล่นหรือโทรทัศน์เช่นนี้ นับว่าเป็นอันตรายยิ่งกับเด็ก การที่ผู้ปกครองในเรื่องซึ่งเสมือนตัวแทนของผู้ปกครองทั่วไปในสายตาของนักเขียน เห็นดีเห็นงามกับการยึดถือคุณค่าของวัตถุเหล่านี้ ส่วนหนึ่งเกิดจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป กลายเป็นสังคมยุค

⁶Ronald Dahl, *Matilda*, p. 12.

ใหม่ที่เต็มไปด้วยการเร่งรัด การที่ผู้ปกครองปล่อยให้ลูกให้อยู่ตามลำพังกับวัตถุจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ซึ่งเห็นว่าเป็นประโยชน์และถือเป็นทางออกที่เอื้อให้พ่อแม่ได้ปลดปล่อยตนให้เป็นอิสระจากลูกเพื่อมีเวลาไปทำสิ่งอื่น อาจย้อนกลับมาส่งผลร้ายแก่เด็กได้หากเด็กๆ ลุ่มหลงในวัตถุเหล่านั้น ผลร้ายสำคัญที่สุดประการหนึ่งที่ดาห์ลและเอนเคอต่างเห็นพ้องต้องกันคือ วัตถุเหล่านั้นมีส่วนในการสะกดกั้นและทำลายจินตนาการในตัวเด็ก ดังบทเพลงในเรื่อง *Charlie and the Chocolate Factory* ที่ดาห์ลกำหนดให้ตัวละคร อุมปา-ลุมปัส (The Oompa-Loompas) คนงานในโรงงานช็อคโกแลต ร้องเพลงประสานเสียงเพื่อดำเนินถึงเหตุการณ์การตกเป็นทาสโทรทัศน์ของเด็กชายไมค์ ทวี เมื่อครั้งที่ไมค์แสดงความหลงใหลในโทรทัศน์ช็อคโกแลต สิ่งประดิษฐ์ของโรงงาน อย่างน่ารังเกียจ และด้วยความดีร้ายของเด็กน้อยที่ไม่ยอมฟังคำเตือนจากผู้ใหญ่ ไมค์จึงถูกสิ่งประดิษฐ์ดังกล่าวทำให้ร่างกายของเขาหดเหลือตัวเล็กนิดเดียว

The most important thing we've learned,

So far as children are concerned,

Is never. Never, NEVER let

Them near your television set —

(...)

But did you ever stop to think,

To wonder just exactly what

This does to your beloved tot?

IT ROTTS THE SENSES IN THE HEAD!

IT KILLS IMAGINATION DEAD!⁷

⁷Roald Dahl, *Charlie and the Chocolate Factory*, p. 139.

แนวคิดของดาร์ลสอดคล้องกับความคิดเห็นของเอนเดอที่ปรากฏใน *Momo* ซึ่งมองเห็นภัยของเครื่องเล่นสมัยใหม่ที่อาจทำลายความมอกเงยในจินตนาการของเด็ก

Most noticeable of all, they [expensive toys] were so complete, down to the tiniest detail, that they left nothing at all to the imagination.⁸

ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ หากมีวเมาหรือยึดติดแต่กับวัตถุจนลืมนึกถึงคุณค่าด้านจิตใจ ผลร้ายทั้งต่อตนเองและบุคคลรอบข้างย่อมเกิดขึ้นได้ อันเป็นเรื่องที่ดาร์ลและเอนเดอให้ข้อคิดไว้และเชิญชวนให้ทุกคนตระหนักถึงเช่นกัน

4.1.2. สถานสงเคราะห์เด็กกำพร้า

แม้ว่าสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้า จะก่อตั้งขึ้นมาด้วยวัตถุประสงค์ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม หากแต่สถานที่ดังกล่าวกลับสะท้อนถึงสภาพของสังคมเมืองอันน่าเศร้าใจ เพราะสถานที่แห่งนี้ซึ่งถึงความใจร้ายของคนโดยเฉพาะผู้ใหญ่ที่มีต่อเด็ก สังคมในยุคใหม่ แม้จะมีการพัฒนาความเจริญในด้านวัตถุ หากแต่จิตใจมนุษย์กลับอยู่ในภาวะตกต่ำ การทอดทิ้งเด็กจึงเป็นภาพที่พบเห็นอยู่บ่อยครั้งตามหน้าหนังสือพิมพ์รายวันทั่วไป เอนเดอและดาร์ลคือนักเขียนที่ทำหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าวของสังคม โดยนำประเด็นดังกล่าวมาบอกเล่าบนหน้าวารรณกรรมของพวกเขา

The timesavers were all in favour of such a policy, naturally, and there were so many of them in the city by this time that they soon convinced the authorities of the need to take prompt action.

Before long, big buildings known as 'child depots' sprang up in every neighbourhood. Children whose parents were too busy to look after them had to be deposited there and could be collected when convenient.⁹

⁸Michael Ende, *Momo*, trans. J. Maxwell Brownjohn, p. 71.

⁹ibid., pp. 167-168.

เรื่องราวที่เกิดขึ้นใน *Momo* นอกจากแสดงให้เห็นถึงความเป็นสังคมที่หลงใหลในวัตถุ ซึ่งพ่อแม่ต้องทำงานหาเงินจนไม่มีเวลา จึงต้องทิ้งของเล่นไว้ให้เป็นเพื่อนลูก แต่ในอีกกรณี นอกจากพ่อแม่จะไม่มีเวลาแล้ว ยังไม่มีสำนึกที่ดีอีกด้วยทอดทิ้งเด็กให้ต้องระหกระเหินเข้าไปอยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กแทน การที่เด็กเกิดความรู้สึกต่อต้านหรือการที่ โมโม หนีออกมาจากสถานที่ซึ่งมีลักษณะดังกล่าว ย่อมบ่งบอกถึงนัยยะของการไร้ความสุข เนื่องจากสถานที่ดังกล่าวไม่สามารถจัดหาหรือทดแทนความอบอุ่นที่เด็กต้องการได้

เด็กหญิงโซฟี ตัวละครเอกจากเรื่อง *The BFG* ของดาร์ล เด็บโตมาจากการใช้ชีวิตในสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าภายหลังพ่อแม่และแม่ของเธอเสียชีวิตลง ต่อมา เมื่อยักษ์ใจดีได้ลักพาตัวเธอออกมาจากสถานสงเคราะห์ดังกล่าว เธอจึงเล่าถึงเรื่องราวในชีวิตของเธอให้ยักษ์ฟัง ผู้อ่านจะเห็นความรังทิดใจในชีวิตและความร้ายกาจที่เธอต้องประสบจากผู้ดูแลได้เป็นอย่างดี

'No one is going to be worrying too much about me. That place you took me from was the village orphanage. We are all orphans in there.' (...)

'Was you happy there?' the BFG asked.

'I hated it,' Sophie said. 'The woman who ran it was called Mrs Clonkers and if she caught you breaking any of the rules, like getting out of bed at night or not folding up your clothes, you got punished.'

'How is you getting punished?'

'She looked us in the dark cellar for a day and a night without anything to eat or drink.'¹⁰

ความเปลี่ยนแปลงของสังคมในการก้าวเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ ที่มาพร้อมกับการขยายตัวของสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า คงไม่ใช่ภาพของการพัฒนาซึ่งผู้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมควรภาคภูมิใจ นักเขียนทั้งดาร์ลและเอนเดอ กำหนดให้ตัวละครปฏิเสธการอาศัยอยู่ในสถานที่แห่งนั้น และ

¹⁰Roald Dahl, *The BFG*, pp. 38-39.

ทัศนคติของคนทั้งสองต่างก็เห็นพ้องกันว่าสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าเป็นสิ่งซึ่งสะท้อนถึงความผิดพลาดของสังคม จึงไม่ยอมรับสถานที่อันแปลกปลอมดังกล่าว

เมื่อมองโดยภาพรวมแล้ว พบว่าทัศนคติของดาร์ลและเอนเดอที่มีต่อสภาพสังคมยุคใหม่ ล้วนแสดงถึงการปฏิเสธและไม่ยอมรับในความ “อัปลักขณ์” ของสังคม ภาพสังคมยุคใหม่ในวรรณกรรมของดาร์ลและเอนเดอจึงเป็นสังคมที่ไร้ความสวยงาม และเต็มไปด้วยความเสื่อมทรามที่สมาชิกในสังคมต้องตระหนักและหาทางแก้ไข

4.2. ทัศนคติต่อภาพลักษณ์ผู้ปกครองสังคม

สังคมคือสมบัติของสมาชิกทุกคน แต่ยอมปฏิเสธไม่ได้เช่นกันว่าอิทธิพลอันเกิดจากอำนาจของคนเพียงหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่งนั้น มีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางและความเป็นไปของคนในสังคมได้ หากสังคมมีผู้นำที่ดียอมนำพาให้สังคมประสบพบกับความเจริญ ขณะเดียวกันผู้นำที่ขาดคุณสมบัติอันพึงมี ย่อมสามารถจุดคนทั้งสังคมให้จมดิ่งสู่ความหายนะ

ภาพของผู้นำสังคม จากเรื่อง *Charlie and the Grass Elevator* ของดาร์ล คือภาพของประธานาธิบดี ซึ่งนับว่าเป็นตัวละครที่น่าจดจำยิ่ง เนื่องจากดาร์ลได้นำภาพของผู้นำดังกล่าวมาล้อเลียนและวิพากษ์วิจารณ์ ด้วยการระบุถึงสถานะว่าเป็นประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา มีนามสมมติว่า แลนซ์ลอต อาร์ กิลลิกราสส์ (Lancelot R. Gilligrass)

ประธานาธิบดีแห่งสหรัฐ คือภาพของผู้นำซึ่งดาร์ลนำเสนอในลักษณะของบุคคลผู้มีบุคลิกและพฤติกรรมอันน่ารังเกียจและห่างไกลจากนิยามของความเป็นผู้นำที่น่าชื่นชม สิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงภาพดังกล่าวก็คือ นอกจากพฤติกรรมที่มักแสดงออกถึงการเป็นผู้นำที่ขึ้นขอบในคำยกยอแล้ว ตัวละครประธานาธิบดี ยังมีเพื่อนสนิทเป็นนักกสิณดาบจากอัฟกานิสถาน ดังปรากฏภายหลังในจดหมายเชิญจากประธานาธิบดีที่มีมาถึงชาร์ลี ตัวละครเอกของเรื่องและคณะในฐานะผู้พิชิตอวกาศและมีส่วนช่วยเหลือเหล่านักบินอวกาศของสหรัฐให้กลับมาถึงพื้นโลกอย่างปลอดภัย

(...), A FAMOUS SWORD SWALLOWER FROM AFGKANISTAN WHO IS NOW
TEACH ME TO EAT MY WORDS (WHAT YOU DO IS YOU TAKE THE S OFF THE

BEGINNING OF THE SWORD AND PUT IT ON THE END BEFORE YOU SWALLOW IT). (...) ¹¹

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประธานาธิบดีกับนักกลืนดาบ เปิดช่องให้ดาห์ลสามารถแสดงนัยยะของการเสียดสีพฤติกรรมอันน่ารังเกียจของประธานาธิบดี ก่อนที่จะกลืนดาบ ลงไปนั้น ต้องมีการเคลื่อนย้าย “s” ไปไว้ข้างหลัง กลายเป็นคำว่า “words” อันเป็นการเล่นคำของดาห์ล เพื่อแสดงถึงพฤติกรรมของประธานาธิบดี คือการกลืนคำพูดหรือ “กลืนน้ำลาย” ตนเอง ด้วยการเพิกเฉยต่อคำสัญญาซึ่งเคยให้ไว้แก่ประชาชน ประธานาธิบดีจึงเป็นผู้นำที่ปลิ้นปล้อนและหลอกลวง

ภารกิจในเรื่องซึ่งประธานาธิบดีได้กระทำในเชิงที่เป็นคุณประโยชน์สำหรับประชาชนจึงเป็นเพียงการประดิษฐ์เครื่องดักจับแมลงวัน

“ I won't have flies in my office! I won't put up with them!” His advisers waited eagerly for what was coming. They know that the great man was about to give the world yet another of his brilliant inventions.(...)

“There you are !” said the President, holding up the paper.

“ This is the Gilligrass Patent Fly-Trap!” They all crowded round to look. ¹²

โดยปรกติแล้ว สิ่งประดิษฐ์คือเครื่องดักจับแมลงวัน ก็ต้องนับว่าเป็นเครื่องมืออันมีคุณ หากแต่เมื่อมาอยู่ในฐานะสิ่งประดิษฐ์ของประธานาธิบดีในบริบทนี้ กลับเป็นเครื่องมือที่ดาห์ลใช้เพื่อแสดงถึงความไร้สาระอย่างยิ่งในตัวผู้นำ ที่ในยามซึ่งบ้านเมืองกำลังเกิดความโกลาหล ผู้คนกำลังตื่นกลัวกับการปรากฏตัวของวัตถุลอยฟ้าอันแปลกประหลาดซึ่งแท้จริงคือลิฟต์มหัศจรรย์ซึ่งเด็กน้อยชาร์ลีและคณะ ใช้เป็นพาหนะเดินทางสู่ห้วงอวกาศ แทนที่จะช่วยแก้ไขสถานการณ์และคอยปลอบขวัญประชาชน ผู้นำของเขากลับคำนึงถึงแต่เรื่องส่วนตัวและสิ้นเปลืองเวลาไปกับการออกแบบเครื่องมือที่ใช้จัดการกับเหล่าแมลงวันซึ่งไม่ใช่ปัญหาสำคัญแม้แต่น้อย

นอกจากนี้ พฤติกรรมสำคัญอีกประการที่ขัดแย้งต่อภาพลักษณ์การเป็นผู้นำที่น่าชื่นชมเกิดขึ้นเมื่อคณะของประธานาธิบดีซึ่งอยู่บนพื้นโลก ได้รับถ่ายทอดสัญญาณเสียงประหลาดซึ่งส่งตรงมาจากโรงแรมอวกาศ แท้ที่จริงคือเสียงของนายวองก้าแกลิ่งทำขึ้น พวกเขาก็พากันตกใจสุดขีด

¹¹Roald Dahl, *Charlie and the Grass Elevator*, p. 154.

¹²Ibid., p. 32.

“ Who are they? What language was that? Where do they come from?”

In the President's study in the White House, Vice-President Tibbs, the members of the cabinet, the Chiefs of the Army and the Navy and the Air Force, the sword swallower from Afghanistan, the Chief Financial Advisor and Mrs. Taubsypuss the cat all stood tense and rigid. They were more than a little afraid. But the President himself kept a cool head and a clear brain. “ Nanny!” he cried. “ Oh, Nanny, what on earth do we do now?”

“ I'll get you a nice warm glass of milk,” said Miss Tibbs.¹³

ในสถานการณ์นี้ ประธานาธิบดีกลับกลายเป็นเพียงเด็ก ไร้สติและตัดสินใจทำอะไรไม่ถูก สิ่งเดียวที่นึกขึ้นได้คือร้องเรียกหา นางสาวทิบบส์ (Miss Tibbs) รองประธานาธิบดี ผู้เป็นพี่เลี้ยงของเขามา ตั้งแต่สมัยที่เขายังเป็นทารก พฤติกรรมดังกล่าวของประธานาธิบดี จึงไม่ต่างอะไรกับเด็กเล็กที่พอเกิดเรื่องขึ้นก็วิ่งร้องขอความช่วยเหลือจากแม่

พฤติกรรมอันน่าสมเพชต่างๆของประธานาธิบดีดังที่กล่าวมาข้างต้น ล้วนแล้วแต่นำเสนอภาพความพิการในด้านจิตใจของผู้นำ แม้มิได้ปรากฏตัวในรูปลักษณะของคนโหดชั่ว หากแต่พฤติกรรมอันขลาดเขลาเหล่านั้น ดาห์ลก็เห็นว่าเป็นพฤติกรรมอันไม่น่าพึงประสงค์สำหรับผู้ที่อยู่ในฐานะผู้นำของสังคมเช่นกัน

อย่างไรก็ดี แมื่อดาห์ลจะหาญกล้าในการเสนอภาพของผู้นำด้วยการล้อเลียนเสียดสี เขาก็ยังคงจำกัดขอบเขตโดยมิได้ล่วงล้ำก้าวร้าวต่อผู้นำเช่นพระมหากษัตริย์ อย่างในกรณีของตัวละครสมเด็จพระราชินีแห่งอังกฤษในเรื่อง *The BFG* ดาห์ลได้นำเสนอตัวละครนี้ด้วยภาพลักษณะของบุคคลผู้ควรค่าแก่การชื่นชม ด้วยพระองค์ทรงสุขุมและวางพระองค์ได้อย่างสง่างามเมื่อต้องเผชิญหน้ากับยักษ์ใจดีตัวโตเป็นครั้งแรก อีกทั้งจิตใจที่เปี่ยมด้วยพระเมตตาคือคุณลักษณะเด่นด้านหนึ่งของพระองค์ เช่น เมื่อพระราชินีทรงเรียกตัวแม่ทัพบกและแม่ทัพอากาศมาประชุมหารือ เพื่อจัดการกับบรรดายักษ์ดุร้ายที่กำลังจะเข้ามาทำร้ายเด็กในประเทศอังกฤษ พระองค์ทรงไม่เห็นด้วยกับการสังหารยักษ์เหล่านั้น

‘ We’ ll bomb the blighters!’ shouted the Head of the Air Force.

‘ We’ll mow them down with machine-guns!’ cried the Head of the Army.

¹³Roald Dahl, *Charlie and the Grass Elevator*, p. 40.

'I do not approve of murder,' the Queen said. ¹⁴

ภาพพระราชินีในทัศนะของดาห์ล จึงเป็นผู้นำที่ควรแก่การเคารพด้วยมีจิตใจสูงส่ง ในงานเขียนของเอนเดอก็มีการกล่าวถึงตัวละครผู้ปกครองที่เป็นกษัตริย์ในภาพเชิงบวกเช่นกัน เช่น องค์ยูวจักรพรรดินี จากเรื่อง *The Neverending Story* ผู้เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวอาณาจักร หรือใน *Jim Button and Luke the Engine Driver* เอนเดอได้เสนอภาพของสองกษัตริย์ อันได้แก่ พระราชาผู้ปกครองดินแดนมอร์โรว์แลนด์ ผู้อยู่ใต้การปกครองของพระองค์ มีชีวิตที่สงบสุข ทุกคนต่างกระทำตามหน้าที่ตน และพระเจ้าปุงกิง (Pung Ging) จักรพรรดิแห่งจีน พระองค์ทรงเป็นจักรพรรดิที่พระทัยดี จึงเป็นที่รักใคร่ของราษฎร อีกทั้งยังทรงมีพระเมตตาโดยเฉพาะต่อเด็ก เช่นการที่พระองค์ ทรงแสดงออกถึงน้ำพระทัยต่อปิงปอง (Ping Pong) เด็กน้อยผู้เป็นทายาทในตระกูลของหัวหน้าพ่อครัวประจำราชสำนัก ซึ่งเหน็ดเหนื่อยและผล็อยหลับไป หลังจากที่น่าความอันน่ายินดี มากราบทูล ด้วยมีผู้อาสาช่วยเหลือพระธิดาของพระองค์ ให้พ้นจากมือมังกรดุร้าย

The Emperor himself bent down, picked him [Ping Pong] up, and carried him carefully into his own rooms. There he laid him on his own Imperial four-poster bed. ¹⁵

การสร้างสัมพันธ์ที่แลดูอ่อนโยนระหว่างกษัตริย์กับเด็กคือภาพที่มักพบเห็นบ่อยครั้ง เนื่องจากการที่จะเป็นที่รักและเคารพของปวงชน จำต้องเป็นผู้ที่มีเมตตา หนทางหนึ่งที่ช่วยเน้นย้ำถึงภาพดังกล่าวได้ดีคือ การแสดงออกกับเด็ก พระราชินีในเรื่อง *The BFG* ของดาห์ล ก็ได้แสดงออกในลักษณะนี้เช่นกัน เมื่อเด็กหญิงโซฟีได้นำความเรื่องแผนการร้ายของยักษ์โหดมากราบทูลเตือน พระองค์ทรงเอ็นดูและทรงจัดเลี้ยงอาหารแก่เด็กน้อย

All these arrangements were only just completed when the Queen, now fully dressed in a trim skirt and cashmere cardigan, entered the Ballroom holding Sophie by the hand. ¹⁶

¹⁴Roald Dahl, *The BFG*, pp. 176-177.

¹⁵Michael Ende, *Jim Button and Luke the Engine Driver*, trans. Anthea Bell, p. 77.

¹⁶Roald Dahl, *The BFG*, p. 165.

จากเทพนิยายที่เด็กคุ้นเคย ภาพของพระเอก นางเอก ผู้มีความดีงามมักเสนอผ่าน ตัวละครเจ้าชาย เจ้าหญิง ลักษณะดังกล่าวนี้อาจได้รับการถ่ายทอดสู่วรรณกรรมโดยเฉพาะ วรรณกรรมสำหรับเด็ก ดังนั้น ภาพของกษัตริย์ในวรรณกรรมประเภทนี้จึงมักเป็นการนำเสนอภาพ ของผู้ปกครองที่เป็นมิตรกับปวงชนและมีเมตตาต่อเด็ก ขณะเดียวกัน ผู้นำในลักษณะที่เรียกว่า ประธานาธิบดีนั้น เป็นเพียงคนสามัญที่ไม่ได้ผูกพันกับการเป็นศูนย์รวมจิตใจและความศรัทธาของ คนในชาติเช่นกษัตริย์ จึงเปิดช่องให้ดาห์ลสามารถกล่าวพาดพิงถึงด้วยน้ำเสียงที่ล้อเลียนอย่างไม่ เคอะเขิน

4.3. ทศนคติต่อความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่

สังคมหนึ่งๆประกอบด้วยสมาชิกที่มีความหลากหลาย แบ่งได้ตามเพศ หรือตามลักษณะ การประกอบอาชีพ หากแต่ในบริบทของวรรณกรรมเด็กแล้ว ภาพที่นักเขียนมักนำเสนอคือภาพ ของเด็กและผู้ใหญ่ ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากความคาดหวังของทั้งผู้เขียนและผู้อ่านว่า วรรณกรรม เด็กน่าจะเสนอเรื่องราวของเด็ก แม้เราไม่อาจกล่าวได้ว่าองค์ประกอบดังกล่าวคือกฎที่วรรณกรรม เด็กทุกเรื่องต้องถือปฏิบัติ แต่ต้องยอมรับว่าโดยมากมักเป็นเช่นนั้น และเมื่อมีเด็กแล้ว ผู้ใหญ่ก็คือ ส่วนสำคัญที่จะทำให้เรื่องราวในโลกของวรรณกรรมเด็กนั้น มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สังคมในวรรณกรรมเด็กโดยทั่วไป ประกอบด้วยสมาชิกที่มีทั้งเด็กและผู้ใหญ่เช่นเดียวกับ ในสังคมจริง ภาพของความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ที่มีต่อกัน อันเกิดจากมุมมองของ นักเขียนแต่ละคน นับได้ว่าเป็นประเด็นที่มีความน่าค้นหา ทศนคติของดาห์ลและแอนเดอที่มีต่อ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ผ่านวรรณกรรมเด็กแฟนตาซี สามารถนำมาศึกษาได้ โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ตามบทบาทต่างๆที่ปรากฏดังนี้

4.3.1. บุตรกับบิดามารดา

เด็กอาจมีโลกที่ไม่กว้างใหญ่นัก เรื่องราวของเด็กจึงมักเชื่อมโยงและผูกพันกับครอบครัว และญาติพี่น้องซึ่งอยู่รอบข้าง ดังนั้น ครอบครัวจึงเป็นผู้ใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อการช่วยเสริมสร้าง ชีวิตที่มีสุขหรือบั่นทอนจิตใจเด็กให้ตกต่ำลงได้

พ่อและแม่คือผู้ให้กำเนิด สายใยที่คอยพันผูกพ่อแม่และลูกจึงมีความเหนียวแน่นและคงทนตลอดช่วงชีวิต การมีครอบครัวที่ประกอบด้วยสมาชิกพร้อมหน้าคือความปรารถนาเบื้องต้นที่สำคัญของเด็ก เช่นงานของดาห์ลเรื่อง *Charlie and the Chocolate Factory* เป็นเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวของชาร์ลี ที่แม้จะขาดเงินทองและต้องใช้ชีวิตอยู่อย่างลำบาก หากแต่ด้วยความรักที่พ่อแม่มีให้ ก็สามารถโอบอุ้มให้เขาเป็นเด็กที่มีจิตใจดีงาม หรือแม้แต่ใน *Fantastic Mr. Fox* พ่อสุนัขจิ้งจอกคือตัวแทนของผู้เป็นพ่อที่แสดงออกถึงความรักที่มีต่อลูกและครอบครัว ด้วยการพยายามดิ้นรนเพื่อปกป้องลูกจากบรรดาชาวไร่ใจร้าย ความรักความผูกพันเหล่านี้ย่อมทำให้ผู้อ่านรู้สึกประทับใจได้

“Wake up!” he shouted. “They’re digging us out!”

Mrs. Fox was wide awake in one second. She sat up, quivering all over.

“Are you sure that’s it ?” she whispered.

“I’m positive! Listen!”

“They’ll kill my children!” cried Mrs. Fox.

“Never!” said Mr. Fox.¹⁷

บางครั้ง การมีพร้อมทั้งพ่อและแม่ อาจไม่ใช่ปัจจัยในการบ่งชี้ถึงชีวิตที่มีสุขของเด็กได้ เนื่องจากพ่อแม่ของเด็กบางคน มีความพิการทางจิตใจ เช่นใน *Matilda* ซึ่งเสนอภาพของพ่อและแม่ที่มีความชิงชังลูกของตัวเอง

(...) the parents looked upon Matilda in particular as nothing more than a scab. A scab is something you have to put up with until the time comes when you pick it off and flick it away.¹⁸

¹⁷Roald Dahl, *Fantastic Mr. Fox* (New York: Puffin Books, 1998), p. 16.

¹⁸Roald Dahl, *Matilda*, p. 10.

ผลจากความชิงชังดังกล่าว ย่อมก่อให้เกิดช่องว่างและความไม่สงบสุขแก่สมาชิกในครอบครัว นอกจากพ่อแม่จะไม่เอาใจใส่มาทิลดา จนมองไม่เห็นคุณค่าในตัวลูกแล้ว ยังเป็นอุปสรรคขัดขวางพัฒนาการของลูก ด้วยการปฏิเสธที่จะซื้อหนังสือให้เมื่อมาทิลดาร้องขอ และเห็นว่าเวลาที่หมดไปกับการอ่านหนังสือ เป็นการสูญเปล่า น้ำเสียงของดาห์ลที่มีต่อตัวละครสามีภรรยาคู่นี้จึงเป็นไปในลักษณะตำหนิและดูแคลน

Matilda (...) was brilliant. Her mind was so nimble and she was so quick to learn that her ability should have been obvious even to the most half-witted of parents. But Mr. and Mrs. Wormwood were both so gormless and so wrapped up in their own silly little lives that they failed to notice anything unusual about their daughter.¹⁹

ภาพลักษณ์ของพ่อแม่ที่ไร้ความรัก ความอบอุ่นสำหรับลูกดังที่ดาห์ลนำเสนอนี้ อาจดูเกินจริง แต่ทั้งนี้ ก็เพื่อเน้นย้ำถึงลักษณะของพ่อแม่ที่ไม่ปฏิบัติตนเป็นพ่อแม่ที่ดีให้ชัดเจนขึ้น เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นตัวอย่างในแง่ลบได้ง่าย หากแต่ความรักที่ขาดตอนระหว่างพ่อและลูกชาย ดังปรากฏใน *The Neverending Story* กลับเป็นเรื่องที่น่าอัศจรรย์สำหรับผู้อ่าน การที่จะตำหนิพ่อซึ่งเฉยชาต่อบาสเตียนผู้เป็นลูกชาย อาจดูใจร้ายไปสักหน่อย ความรู้สึกที่มีต่อตัวละคร คงกล่าวได้เพียงว่าเป็นความน่าเห็นใจ เนื่องด้วยผู้เป็นพ่อได้สูญเสียภรรยาผู้เป็นที่รักยิ่ง และเด็กน้อยได้สูญเสียแม่ผู้ที่เขา รักไม่ยิ่งหย่อนกว่าพ่อไป

After that, everything had changed between Bastian and his father. (...)

Bastian remembered that his father had often played with him in the past. He had even told him stories. No longer. He couldn't talk to his father anymore. (...). He never found fault and he never praised. Even when Bastian was put back in school, his father hadn't said anything. He only looked at him in his sad, absent way, and Bastian felt that as far as his father was concerned he wasn't there at all.²⁰

¹⁹Ibid.

²⁰Michael Ende, *The Neverending Story*, trans. Ralph Manheim, pp. 36-37.

จากครอบครัวที่เคยมีความรักช่วยเหลือเลี้ยง บัดนี้มีเพียงความเศร้าเข้ามาครอบคลุมนใจบาสเตียน จึงกลายเป็นเด็กเหงาหงอยและไม่มีความสุข จวบจนกระทั่งเวลาได้ช่วยเยียวยาบาดแผลในใจของ พ่อ ผนวกกับการหายตัวไปของลูกชายเพียงคนเดียว จึงสามารถปลุกให้พ่อผู้อบอุ่นคนเดิมกลับฟื้นคืนได้

อย่างไรก็ดี ความรักและการเอาใจใส่ของพ่อแม่ที่มีต่อเด็กอย่างไม่เหมาะสม ย่อมก่อให้เกิดปัญหาขึ้นได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น ความรักที่มากเกินไปของพ่อและแม่ซึ่งมีต่อ เวรูก้า ซอลท์ ในเรื่อง *Charlie and the Chocolate Factory* นั้น ได้กลายเป็นสิ่งพรางตาหรือบดบังดวงตาของพ่อและแม่จากความเหลวไหลของลูก ส่วนหนึ่งคงต้องโทษวิธีการเลี้ยงดูที่ผิดของพ่อและแม่ สิ่งที่ตนเองเรียกว่าความรักกลายเป็นการตามใจ จนทำให้ลูกกลายเป็นเด็กที่เอาแต่ใจตน

“ Hey, Mummy!” shouted Veruca Salt suddenly, “ I’ve decided I want a squirrel! Get me one of those squirrels!”

“ Don’t be silly, sweetheart,” said Mrs. Salt. “ These all belong to Mr. Wonka.”

“ I don’t care about that!” shouted Veruca. “ I want one. All I’ve got at home is two dogs and four cats and six bunny rabbits and two parakeets and three canaries and a green parrot and a turtle and a bowl of goldfish and a cage of white mice and a silly old hamster! I want a *squirrel!*”

“ All right, my pet,” Mrs. Salt said soothingly. “ Mummy’ll get you a squirrel just as soon as she possible can.”

“ But I don’t want *any* old squirrel!” Veruca shouted. “ I want a *trained* squirrel!”²¹

สถานการณ์ข้างต้น เวรูก้าได้รับเชิญเข้าไปในโรงงานช็อคโกแลต เด็กหญิงซึ่งได้รับการเลี้ยงดูอย่างตามใจไม่ว่าเธอปรารถนาสิ่งใดพ่อและแม่ก็จะแสวงหาสิ่งนั้นมาให้ เมื่อเห็นกระรอกจึงอยากได้ พ่อและแม่ไม่รังรอขอซื้อจากนายวองก้า แต่ได้รับการปฏิเสธ เวรูก้าผู้ที่ไม่เคยถูกขัดใจมาก่อนจึงหนุหน่นหมายวังตะครุบตัวกระรอก แต่กลับถูกฝูงกระรอกรุมทำร้ายซึ่งดาห์ลได้ใช้น้ำเสียงเป็นเชิงตำหนิพฤติกรรมดังกล่าวอยู่ในที่

²¹Roald Dahl, *Charlie and the Chocolate Factory*, p. 111.

เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า นอกจากภาพชีวิตครอบครัวที่เปี่ยมสุข ดาห์ลและเอนเดอต่างมองคล้ายกันว่า การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูก ย่อมต้องพบกับอุปสรรคบ้าง หากแต่สิ่งที่ทั้งสองเห็นแตกต่างกันคือ เอนเดอมองโลกในแง่ดีว่า ปัญหาในครอบครัวระหว่างพ่อแม่และลูก จะคลี่คลายลงได้สักวันหนึ่ง เช่นใน *The Neverending Story* ท้ายที่สุด เด็กน้อยก็สามารถเรียกความรักจากพ่อคืนมา และแม้ข้างกายจะไม่มีแม่อีกต่อไป พ่อลูกก็สามารถใช้ชีวิตอย่างมีความสุขดังเดิมได้

ขณะที่ดาห์ล กลับมองว่า เรื่องราวในโลกแก้ไขไม่ได้โดยง่าย การหันหลังแล้วเดินจากไป เพื่อไขว่คว้าหาสิ่งที่ดีกว่าคือทางออกที่ดาห์ลมักนำเสนอต่อผู้อ่าน เช่นในกรณีของมาทิลดา พ่อแม่ของเธอกระทำผิดกฎหมายบ้านเมืองจึงต้องหลบหนีไปต่างประเทศ เธอได้ปฏิเสธที่จะตามไปด้วย และมาทิลดาเลือกที่จะร้องขอให้ครูยีนนี่ผู้ใจดีรับเลี้ยงดูเธอแทน การปฏิเสธดังกล่าวจึงอาจหมายถึงความสิ้นหวังที่ดาห์ลมีต่อเรื่องครอบครัวที่ไม่อาจเยียวยาก็เป็นได้

ความรักจากพ่อและแม่ที่มีให้แก่ลูกนั้น เป็นสิ่งล้ำค่าและจำเป็นยิ่งต่อเด็ก หากแต่ต้องรู้จักรักให้ถูกวิธี จึงจะทำให้ความรักที่มอบไปนั้นไม่สูญเปล่าหรือกลับกลายเป็นดาบที่คอยเชือดเฉือนความน่ารัก น่าเอ็นดูในตัวของเด็กให้สูญสิ้นไป

4.3.2. เด็กกับญาติ

นอกจากพ่อและแม่แล้ว ญาติคือผู้ที่มีความใกล้ชิดกับเด็กไม่น้อย วรรณกรรมสำหรับเด็กจำนวนมากในปัจจุบัน จึงได้เพิ่มเติมตัวละครที่เป็นญาติผู้ใหญ่ให้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น เนื่องด้วยในสังคมยุคนี้ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กมีมากมาย เช่นเด็กต้องขาดที่พึ่งพิงด้วยการสูญเสียหรือถูกทอดทิ้งจากผู้เป็นพ่อและแม่ไป ญาติจึงเข้ามามีบทบาทในการโอบอุ้มและคอยประคับประคองให้เด็กสามารถดำรงอยู่และเติบโตต่อไปได้ เช่น ใน *The Witches* ของดาห์ล แม้เด็กน้อยตัวเอกของเรื่องจะสูญเสียพ่อและแม่ไปพร้อมๆกัน แต่เขายังมีคุณยายซึ่งรักเขามาก แม้ภายหลัง เขาจะถูกแม่มดสาปให้กลายเป็นหนู ซึ่งไม่มีทางกลับคืนสู่ร่างเดิมได้อีก แต่เขาก็กังเป็นหลานรักของคุณยายเสมอ

อย่างไรก็ตาม ใช่ว่าเด็กทุกคนจะพบกับความโชคร้ายเช่นเด็กในเรื่อง *The Witches* เจมส์ใน *James and the Giant Peach* คือตัวอย่างหนึ่งที่เป็นข้อยกเว้น

(...) on a blazing hot day in the middle of summer. (...) James had been put to work, as usual. This time he was chopping wood for the kitchen stove. Aunt

Sponge and Aunt Spiker were sitting comfortably in deck-chairs near by, sipping tall glasses of fizzy lemonade and watching him to see that he didn't stop work for one moment.²²

เจมส์ เด็กชายผู้กำพร้าพ่อและแม่ เดินทางมาอาศัยอยู่กับป้า ญาติที่เขาหวังว่าจะเป็นที่พึ่งพาได้ หากแท้จริงแล้ว เด็กชายกลับกลายเป็นเหยื่อของป้าใจร้ายทั้งสอง ผู้ไม่เห็นแก่สายสัมพันธ์ในความเป็นญาติ โดยใช้งานหลานชายเช่นทาสและทารุณกรรมเด็กต่าง ๆ นานา หรือจากเรื่อง *George's Marvelous Medicine* ย่าของจอร์จก็เป็นญาติผู้ใหญ่ใจร้าย

Most grandmothers are lovely, kind, helpful old ladies, but not this one. She spent all day and every day sitting in her chair by the window, and she was always complaining, grouching, grousing, grumbling, griping about something or other.²³

ตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นภาพของความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและญาติผู้ใหญ่ที่มีปัญหา และสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของดาร์ล ในแง่ที่ว่า เด็กทุกวันนี้มีชีวิตที่ยากลำบาก ไม่อาจไว้ใจใครได้แม้ผู้เป็นญาติ

โดยสรุปแล้ว เราจะพบทัศนคติที่ดาร์ลและเอนเดอมิต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุตรหลานและผู้ปกครองในลักษณะที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เอนเดอมองว่าครอบครัวยังคงเป็นความหวังและที่พึ่งของเด็ก แม้ในความสัมพันธ์นั้นจะต้องประสบกับปัญหาบ้าง แต่สุดท้ายทุกอย่างก็จะคลี่คลายและลงเอยด้วยดี ในขณะที่ดาร์ลกลับมองเรื่องนี้ด้วยสายตาที่หวาดระแวง ไม่ว่าจะพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ที่แม้จะเป็นบุคคลผู้อยู่ใกล้ชิด ก็ไม่ได้หมายถึงความปรารถนาดีที่มีให้เด็กเสมอไป น่าเสียของดาร์ลจึงเสมือนเสียงที่คอยย้ำเตือนให้เด็กระมัดระวังตนกับผู้ใหญ่

²²Roald Dahl, *James and the Giant Peach*, p. 11.

²³Roald Dahl, *George's Marvelous Medicine* (London: Puffin Books, 1982), p. 8.

4.3.3. นักเรียนกับครู

เรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างครูและศิษย์ เป็นเรื่องในอีกแง่มุมหนึ่งซึ่งผู้เขียนเรื่องสำหรับเด็กมักเลือกมานำเสนอ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนอกจากบ้านแล้ว เด็กก็ใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนกับครู เป็นส่วนใหญ่

เมื่อได้ศึกษางานเขียนของดาร์ลและเอนเดอ พบว่า ตัวละครครูที่ปรากฏในเรื่องต่าง ๆ นั้น ล้วนแล้วแต่เป็นภาพในเชิงลบ เรื่องของดาร์ลเรื่องหนึ่งที่กล่าวถึงความสัมพันธ์อันคลอนแคลนระหว่างครูกับนักเรียนได้อย่างชัดเจนคือ เรื่อง *The Magic Finger* ตัวละครเด็กถูกครูดุว่าเมื่อสะกดคำผิด

One day we were in class, and she was teaching us spelling. 'Stand up,' she said to me, 'and spell cat.'

'That's an easy one,' I said. 'K-a-t.'

'You are a stupid little girl!' Mrs. Winter said ²⁴

ครูในเรื่องนี้ ว่ากล่าวนักเรียนอย่างรุนแรงเพียงเพราะความไม่รู้ของเด็กเท่านั้น และเมื่อเด็กได้แย้งทางออกเดียวที่ครูมักใช้ คือ การดุด่าด้วยน้ำเสียงที่เหยียดหยาม แทนการพยายามอธิบายความถูกต้องให้เด็กเข้าใจ

สำหรับเอนเดอ งานเขียนของเขาก็ได้กล่าวถึงประเด็นความบอบซ้ำทางจิตใจที่เด็กได้รับจากชั้นเรียนซึ่งคล้ายคลึงกับดาร์ล ดังที่ปรากฏในเรื่อง *The Neverending Story*

*In class, every hour seemed to drag on for an eternity. Down below, they would be having history with Mr Drone, a gangling, ordinarily ill-tempered man, who delighted in holding Bastian up to ridicule because he couldn't remember the dates when certain battles had been fought or when someone or other had reigned.*²⁵

²⁴Roald Dahl, *The Magic Finger*, pp. 10-11.

²⁵Michael Ende, *The Neverending Story*, trans. Ralph Manheim, p. 40.

ความเห็นของเอนเดอเป็นไปในทำนองเดียวกันกับดาร์ล กล่าวคือ ความไม่รู้หรือความเขลาของนักเรียน กลายเป็นสิ่งที่ครูย้ำเตือนราวกับว่าเป็นความผิดพลาดอันยิ่งใหญ่ในชีวิต ทัศนคติของครูจึงส่งผลกระทบต่อจิตใจของเด็ก ด้วยเด็กจะรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจและคิดว่าเขาได้กลายเป็นเครื่องเล่นของครูและเป็นตัวตลกในสายตาของทุกคน

นอกจากครูจะดูถูกความเขลาของนักเรียนแล้ว ภาพลอบอีกด้านของครูซึ่งปรากฏสอดคล้องกันทั้งในงานเขียนของดาร์ลและเอนเดอคือ แม้แต่นักเรียนที่ฉลาดรอบรู้ก็ยังได้รับการปฏิเสธจากครูผู้มีจิตใจคับแคบด้วยเช่นกัน เช่นในเรื่อง *Matilda* ของดาร์ล ครูเขาว่าต้องการจะกลั่นแกล้งเด็กด้วยการให้เด็กสะกดคำที่ตนเห็นว่าเป็นคำยากและเด็กเล็กคงไม่สามารถสะกดคำได้ แต่เมื่อเด็กสะกดคำได้ถูกต้องจึงสร้างความหงุดหงิดให้แก่ครูเขาว่าเป็นอย่างมาก

" Now stay where you are, boy, while I test you on your spelling to see if you've learnt anything at all this past week. And don't turn round when you talk to me. Keep your nasty little face to the wall. Now then, spell 'write' ."

" Which one?" Nigel asked. "the thing you do with a pen or the one that means the opposite of wrong?" (...)

" The one with the pen, you little fool."

Nigel spelled it correctly which surprised the Trunchbull. She thought she had given him a very tricky word, one that he wouldn't yet have learned, and she was peeved that he had succeeded.²⁶

การปฏิเสธความฉลาดของเด็ก การไม่ยอมรับในความสามารถหรือรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน แสดงให้เห็นถึงความรู้เหตุผลในตัวครูเขาว่า และแม้ว่าในเรื่อง ดาร์ลจะได้นำเสนอตัวละครครูอีกผู้หนึ่งคือครูฮันนี่ ผู้มีจิตใจดีและมีเมตตา หากแต่ดูเหมือนว่าครูผู้นี้จะไร้ความสามารถและไม่มีบทบาทหรือความสามารถที่จะปกป้องลูกศิษย์หรือกระทั่งตนเองจากความร้ายกาจของครูเขาว่าได้เลย

เอนเดอได้นำเสนอตัวละครครูผู้ปฏิเสธความสามารถของนักเรียนไว้เช่นกัน โดยสื่อผ่านมังกรดูร้ายที่ตั้งตนเป็นครูสอนเลข มังกรร้ายได้ตั้งโจทย์เลขที่ยากให้เด็กตอบ อย่างไรก็ตาม เด็กสามารถตอบคำถามได้ถูกต้องทั้งหมด มังกรร้ายจึงโมโหและหาว่าเด็กนั้นไอ้จ๋วนตน

²⁶Roald Dahl, *Matilda*, pp. 144-146.

The dragon was now addressing itself to Li Si.

“What is sseven timessss eight?” (...)

The little Princess stood up and said in a voice as sweet as a bird's,

“Seven times eight is fifty-six.”

“Oh, ho!” exclaimed the dragon angrily. “And what is thirteen minussss ssssixxx?”

“Thirteen minus six is seven,” replied Li Si, in her chirping voice.

“Bahhh!” said the dragon furiously. “You think yourrrself verrry clever, don't you? You think you know everything. You are a chchcheeeky concccceieieited girrl. (...)”²⁷

เป็นที่น่าสังเกตว่า ทั้งดาห์ลและเอนเดอ ต่างอาศัยคติที่ว่า ครูคือผู้สั่งสอน ทั้งสองจึงอาศัย ฉากของการเรียนสอนเป็นเครื่องมือเพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน ผู้ประพันธ์ เสนอภาพครูทั้งในแง่การเหยียดหยามความไม่รู้ของเด็ก และการไม่ยอมรับถึงความฉลาดรอบรู้ ของนักเรียนที่อยู่ในความดูแล โดยที่กักเอาว่าความฉลาดกับการโอ้อวดตนคือสิ่งเดียวกัน ภาพลักษณ์ของครูจึงปรากฏในด้านลบแต่เพียงด้านเดียว ผู้อ่านไม่อาจมองครูในแง่อื่นได้เลย ครู ในงานวรรณกรรมของดาห์ลและเอนเดอคือบุคคลผู้ซึ่งไร้เหตุไร้ผลเป็นส่วนใหญ่

การเป็นผู้ซึ่งไร้เหตุผลดังกล่าวของครู ทำให้ปฏิกิริยาของนักเรียนที่แสดงออกต่อครูในงาน ของดาห์ล เป็นการตอบโต้อย่างเต็มกำลังและไม่สงวนท่าที เช่นในเรื่อง *The Magic Finger* นักเรียนหญิงได้ใช้พลังจากนิ้วพิเศษของตนสาปครูให้มีหนวดยาวเหมือนหนวดแมวและมีหางงอก ออกมาจากก้นดูน่าขบขัน

Whiskers began growing out of her face! They were long black whiskers, just like the ones you see on a cat, only much bigger. And how fast they grew! Before we had time to think, they were out to her ears!

²⁷Michael Ende, *Jim Button and Luke the Engine Driver*, trans. Anthea Bell, pp. 162-163.

(...).

And when she turned around to write something on blackboard we saw that she had grown a *tail* as well! It was a huge bushy tail!²⁸

ความรุนแรงของเหตุการณ์ตอนนี้ แท้จริงอาจไม่ได้อยู่ที่ภาพซึ่งนำเสนอออกมา หากแต่เป็นการแสดงความ “ขบถ” ต่อบุคคลผู้ที่สังคมต่างให้ความนับถือ ด้วยการทำให้ครูกลับกลายเป็นมีรูปร่างเช่นสัตว์ เหมือนหนึ่งตัวตลกที่ดูน่าขบขัน ในแง่นี้การกระทำดังกล่าวจึงอาจถือว่าเป็นการแสดงออกที่ก้าวร้าวรุนแรง

ภาพความขัดแย้งระหว่างครูกับนักเรียนในงานของดาร์ล มักมีการนำไปเชื่อมโยงเข้ากับประสบการณ์จริงในชีวิตของผู้ประพันธ์ที่ต้องตกเป็นผู้ถูกกระทำเสมอ ในหนังสืออัตชีวประวัติของดาร์ล เรื่อง *Boy* ดาร์ลได้กล่าวถึงความบอบซ้ำในจิตใจของเขาในวัยเด็กเมื่อครั้งที่ยังเป็นนักเรียน เขาได้รับการกระทำอันทารุณโดยผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นครูของเขาเอง

It would, of course, be unfair to suggest that all master were constantly beating the daylight out of all the boy in those days. They weren't. Only a few did so, but that was quite enough to leave a lasting impression of horror upon me.²⁹

ข้อเขียนเรื่อง Lucky Break ก็ได้ตอกย้ำถึงความใจร้ายของครูเช่นกัน

(...) we were caned for doing everything that it was natural for small boys to do.³⁰

ปมในใจที่สั่งสมมาตั้งแต่ครั้งยังเป็นนักเรียน อาจเป็นส่วนหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อดาร์ลในแง่ทัศนคติที่มีต่อครู ในสมัยนั้น เขาไม่สามารถตอบโต้การถูกกล่าวหาหรือขัดขืนการทำโทษได้ เมื่อมีโอกาส เขาจึงระบายความขุ่นข้องที่มีอยู่ผ่านหน้าวรรณกรรม ปฏิกริยาของเด็กที่ได้ตอบครูผู้มีจิตใจมืดบอด จึงปรากฏด้วยภาพซึ่งเต็มไปด้วยความรุนแรงดังกล่าว

²⁸Roald Dahl, *The Magic Finger*, pp. 12-13.

²⁹Roald Dahl, *Boy and Going Solo* (London: Penguin Books, 1992), p. 145.

³⁰Roald Dahl, "Lucky Break," in *The Wonderful Story of Henry Sugar* (New York: Puffin Books, 1977), p. 177.

ขณะที่เอนเดอ ก็นำเสนอการตอบโต้ครูใจร้ายเช่นกัน เช่นในเรื่อง *Jim Button and Luke the Engine Driver* หากแต่ภายหลัง เอนเดอได้เปิดโอกาสให้ครูในคราบมังกรร้ายนั้น ได้กลับตัวกลับใจ สถานการณ์เช่นนี้จะไม่พบในงานของดาร์ล อย่างไรก็ตาม ในภาพรวม ทศนคติของดาร์ลและเอนเดอที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนนั้น คล้ายคลึงกันคือ การเป็นครูมิใช่เครื่องหมายที่บ่งชี้ถึงความเป็นคนดี ควรแก่การนับถือเสมอไป

4.3.4. เด็กกับบุคคลอื่น

หากกล่าวถึงเด็กและผู้ใหญ่ที่ไม่มีสายสัมพันธ์ทางเครือญาติ หรือมีความผูกพันกันตามภาวะและหน้าที่ สิ่งที่อยู่ในความคาดหวังของสังคมก็คือ ผู้ใหญ่ควรเป็นผู้มีจิตใจเมตตาปรานีแก่เด็ก โดยถือเสมือนหนึ่งลูกหลานของตนเอง วรรณกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อสื่อสารกับเด็กก็นิยมนำภาพเหล่านั้นมานำเสนอ เพื่อสร้างขวัญและเป็นกำลังใจให้แก่เด็กว่า ในยามที่เขาล้มลง ผู้ใหญ่ที่ผ่านมาพบ จะเป็นผู้ที่ช่วยจุดมือและประคองเขาขึ้นมา เช่นในงานเขียนของเอนเดอที่บอกกล่าวถึงเรื่องเหล่านี้ได้อย่างน่าประทับใจ

'Know something, Momo?' said the man who had spoken first. 'We were wondering if you'd like to move in with one of us. It's true we don't have much room ourselves, and most of us already have a horde of children to feed but we reckon one more won't make any difference. What do you say?'

'Thank you,' Momo said, smiling for the first time. 'Thank you very much, but couldn't you just let me go on living here?'

After much deliberation, the others finally agreed. (...), so they decided to look after Momo together.³¹

การปฏิบัติของชาวบ้านที่มีต่อเด็กพลัดถิ่นอย่างไมโม ซึ่งไม่เคยรู้จักกันมาก่อน โดยเชิญชวนให้ไปพักอาศัยที่บ้านตน ทำให้เด็กเร่ร่อนคนนี้รู้สึกซาบซึ้งในน้ำใจยิ่งนัก อย่างไรก็ตาม แม้ไมโมไม่ปฏิเสธคำเชิญชวนดังกล่าว ชาวบ้านก็ยังคงร่วมใจช่วยกันซ่อมแซมและจัดแจงบริเวณโรงละครร้างให้เป็น

³¹Michael Ende, *Momo*, trans. J. Maxwell Brownjohn, pp. 15-16.

ที่พิกของเธอตลอดจนผลัดเปลี่ยนกันแวะเวียนมาดูแลไม่ว่าด้วยเหตุนี้ มิตรไมตรีระหว่างชาวบ้านกับเด็กหญิงกำพร้าจึงก่อกำเนิดขึ้นเป็นมิตรภาพที่งดงาม

อย่างไรก็ตาม ภาพของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่ทั่วไปและเด็กในงานเขียนของดาห์ลกลับมีลักษณะตรงข้าม ไม่เพียงผู้ใหญ่จะปฏิเสธการเป็นผู้ช่วยประดับประดาของเด็ก หากยังเป็นผู้ทำร้ายเด็กเสียเอง เช่นในเรื่อง *The Twits* สามภรรยาคู่นี้มีความอปลักษณ์ทางกายและความโหดร้ายในจิตใจ นายทวิตเป็นชายที่มีหนวดเครารุงรังเกือบทั่วทั้งใบหน้าแลดูสกปรกและน่าเกลียด

Mr. Twit was one of these very hairy-faced men. The whole of his face except for his forehead, his eyes and his nose, was covered with thick hair. The stuff even sprouted in revolting tufts out of his nostrils and ear-holes.³²

ส่วนนางทวิตนั้น แต่เดิมจัดได้ว่าเป็นผู้หญิงสวย หากแต่การหมกมุ่นคิดถึงแต่เรื่องชั่วร้าย ยังผลให้หน้าตาของเธอน่าเกลียดขึ้นทุกวัน และมีลักษณะที่น่าขนลุกเนื่องจากตาข้างหนึ่งของเธอเป็นลูกตาแก้วซึ่งมักจะมองไปคนละทางกับตาอีกข้าง

And then there was the glass eye. Mrs. Twit had a glass eye that was always looking the other way.³³

นอกจากสามภรรยาคู่นี้จะมีใบหน้าอันน่าเกลียดแล้ว ดาห์ลยังสร้างตัวละครทั้งสองให้มีจิตใจหยาบช้า ไร้ความเมตตาต่อสัตว์และเด็กเล็ก เช่นพวกเขาบังคับให้ลิงที่เลี้ยงไว้ใช้ชีวิตอยู่ด้วยท่าตีสั่งกา ไม่ว่าจะกินอาหารหรือทำอะไรก็ต้องอยู่ในท่าตีสั่งกาเสมอ หากพวกลิงฝ่าฝืนคำสั่งก็ต้องอดตาย ส่วนความร้ายกาจที่กระทำต่อเด็กพบได้จากการที่นางทวิตชอบปลูกไม้ที่มีหนามแหลมคมและไม้ที่เมื่อสัมผัสกับใบของมันแล้วจะทำให้เกิดอาการคัน ปวดแสบปวดร้อนซึ่งพืชจำพวกนี้คืออาวูธที่นางทวิตหมายใช้จัดการกับเด็ก

Mrs. Twit was the gardener. She was very good at growing thistles and stinging - nettles. 'I always grow plenty of spiky thistles and plenty of

³²Roald Dahl, *The Twits* (New York: Puffin Books, 1998), p. 4.

³³*ibid.*, p. 10.

stinging-nettles,' she used to say. 'They keep out nasty nosy little children.'³⁴

ตัวละครสามีภรรยาหวัดสะท้อภาพของผู้ใหญ่ที่ร้ายกาจซึ่งดาห์ลได้นำเสนออย่างชัดเจน ด้วยการบรรยายถึงความน่าเกลียดของคนทั้งสองทั้งในแง่ของรูปลักษณ์และพฤติกรรม

ในเรื่อง *The Witches* ภาพของแม่มดที่ดาห์ลบรรยายมีลักษณะเหมือนกับผู้หญิงธรรมดาทั่วไป

REAL WITCHES dress in ordinary clothes and look very much like ordinary women. They live in ordinary houses and they work in ORDINARY JOBS.³⁵

การสร้างภาพของแม่มดที่มีรูปลักษณ์และวิถีชีวิตที่ไม่ผิดไปจากคนธรรมดาสามัญ อาจทำให้เราคิดและเชื่อมโยงไปได้ว่า แม่มดตามความหมายของดาห์ล ก็คือผู้หญิงธรรมดาทั่วไปที่มีจิตใจโหดร้าย และไร้ความปรานีแก่เด็ก ในงานเรื่องนี้ แม่มดจะแสดงตนอยู่เสมอว่าเกลียดชังเด็กและต้องการให้โลกนี้ปลอดจากเด็ก ด้วยการวางแผนทำให้เด็กทั้งหมดกลายเป็นหนู

ตัวละครแม่มดของดาห์ล ได้สะท้อจนถึงทัศนคติบางประการอันน่าสนใจ กล่าวคือ รูปลักษณ์ภายนอกไม่ใช่สิ่งบ่งชี้ความเป็นคนดี เนื่องจากภายใต้รูปโฉมอันงดงามต่าง ๆ นั้น อาจแฝงไว้ซึ่งจิตใจที่ชั่วร้ายดังเช่นแม่มดในงานเรื่องนี้ของดาห์ล

ส่วนในบทประพันธ์ของเอนเดอ พบว่าเอนเดอยังคงให้ความเชื่อมั่นในผู้ใหญ่ทั่วไปที่สามารถเป็นที่พึ่งของเด็กได้ และแสดงออกถึงความเมตตาที่มาจากใจอันบริสุทธิ์แม้จะไม่มีสายสัมพันธ์หรือหน้าที่ผูกพันเข้ามาบังคับ นับว่ามิตรภาพระหว่างคนต่างวัยนี้มีส่วนช่วยบรรเทาจิตใจของเด็กให้น่าอยู่ยิ่งขึ้น ในขณะที่วรรณกรรมของดาห์ลเสนอภาพให้เด็กระมัดระวังสังคมภายนอก โดยเฉพาะผู้ใหญ่ใจร้ายที่เป็นอันตรายสำหรับผู้เยาว์

ภาพของผู้ใหญ่ที่นำเสนอผ่านวรรณกรรมสำหรับเด็กของดาห์ลมักเป็นภาพในเชิงลบที่แสดงถึงการเป็นผู้ใหญ่ที่ไร้ความเมตตาปรานี สามารถปรากฏตัวในทุกมุมของสังคม ทั้งที่บ้าน ที่โรงเรียน และตามถนนหนทางทั่วไป ในขณะที่เด็กตกอยู่ในฐานะผู้เป็นฝ่ายถูกกระทำไม่ต่างจาก

³⁴Ibid., p. 33.

³⁵Roald Dahl, *The Witches*, p. 7.

สัตว์อ่อนแอที่มักถูกรังแกเช่นใน *The Twits* เด็กและสัตว์มักถูกสองสามีภรรยาใจร้ายรังแก บรรดา สัตว์ทั้งหลายโดยมีลิงเป็นแกนนำ จึงได้วางแผนหาทางกำจัดคนทั้งคู่เสีย เมื่อทั้งเด็กและสัตว์ซึ่งตก อยู่ในสถานะเดียวกันไม่สามารถร้องขอความช่วยเหลือจากใครได้ ก็ต้องช่วยเหลือกันและกัน ดังนั้น ในวรรณกรรมเด็กแนวแฟนตาซีของดาร์ล จึงมักปรากฏมิติสภาพอันงดงามที่ก่อตัวขึ้นระหว่างเด็ก และสัตว์โลกเสมอ ในขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ ลักษณะดังกล่าวได้ช่วยเผยให้เห็นถึงทัศนคติของดาร์ลเกี่ยวกับผู้ใหญ่และเด็กในแง่ที่ว่า พฤติกรรมของผู้ใหญ่ เป็นสิ่งที่ทำลายความเชื่อถือและความไว้วางใจจากเด็กให้สูญสิ้น วรรณกรรมเด็กของดาร์ลจึง แสดงให้เห็นการเผชิญหน้ากันระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่

Dahl's moral universe was one in which there could be no question without an answer, no battle without victory, no irresolvable complexity. This was true of his writing also.³⁶

ด้วยเหตุนี้ บทความวิจารณ์วรรณกรรมหลายชิ้นจึงได้อาศัยลักษณะดังกล่าวเป็นช่องทางในการ โจมตีดาร์ลในแง่ที่เป็นนักเขียนหัวรุนแรงที่นิยมเสียดสีสอนเด็กให้มองผู้ใหญ่เป็นศัตรู หรือเป็นผู้ลอบ บั่นให้เด็กทำตัวแข็งข้อกับผู้ใหญ่ ข้อกล่าวหานี้ดูจะเป็นการอวยุติธรรมต่อดาร์ลเกินไป ผู้ใหญ่ที่ ดาร์ลบ่งชี้ว่าเป็นศัตรูของเด็ก ล้วนแล้วแต่เป็นผู้ใหญ่ที่ใจทรามและกระทำการชั่วร้ายทั้งสิ้น

สำหรับกรณีของเอนเดอ เขาก็มองเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่ กับเด็กด้วยเช่นกัน ทั้งในแง่ของเด็กกับคนในบ้านหรือกับที่โรงเรียน หากความแตกต่างระหว่าง ทัศนคติของเอนเดอกับดาร์ลก็คือ เอนเดอเห็นว่าแท้จริงแล้วผู้ใหญ่มิได้มีความร้ายกาจโดยธรรมชาติ หากแต่เป็นเพราะมีปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง เอนเดอมองความสัมพันธ์อันเปราะบางระหว่าง เด็กกับผู้ใหญ่ด้วยสายตาที่มองโลกในแง่ดี ซึ่งช่วยสร้างความหวังให้กับผู้อ่าน เอนเดอเปิดโอกาส ให้เรื่องราวในวรรณกรรมมีการคลี่คลายในลักษณะที่ดีกว่าดาร์ล เป็นต้นว่า สิ่งใดที่สูญหายไปก็ สามารถถูกรั้งกลับคืนมาได้ เช่น ในเรื่อง *The Neverending Story* เด็กต้องสูญเสียความรักจาก พ่อ หลังการเสียชีวิตของแม่ หากสุดท้าย เด็กก็สามารถทวงความรักจากพ่อกลับคืนมาได้ ซึ่งแตกต่างจากดาร์ล เด็กหญิงในเรื่อง *Matilda* ดูเหมือนว่าพร้อมที่จะดีจากพ่อและแม่ ผู้ไม่มีความรักให้ เธอเสมอ เมื่อโอกาสอำนวย

³⁶Jeremy Treglown, *Roald Dahl: A Biography*. (London: Faber and Faber Limited, 1994), pp. 185-186.

ทัศนคติเชิงสังคมของดาร์ลและเอนเดอ ที่แสดงผ่านวรรณกรรมเด็กแฟนตาซีโดยภาพรวมแล้ว นำเสนอภาพความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่เป็นหลัก และสะท้อนให้เห็นปฏิกิริยาของดาร์ลและเอนเดอที่มีต่อระบบของสังคมสมัยใหม่ ทั้งสองแสดงความไม่ไว้วางใจต่อความเสื่อมทรามของระบบดังกล่าวที่ส่งผลกระทบในการทำลายความดีงามของมนุษย์ทั้งสำหรับเด็กและผู้ใหญ่ อย่างไรก็ตาม ในด้านของผู้นำสังคมนั้น ผู้ประพันธ์ทั้งสองเห็นพ้องกันด้วยการแสดงน้ำเสียงที่ชื่นชมกษัตริย์ผู้ซึ่งยังคงเป็นเสมือนแสงแห่งความหวังสำหรับผู้คน แต่ในความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคมโดยเฉพาะในโลกของเด็กกับผู้ใหญ่ กลับดูล้มเหลวโดยเฉพาะในสายตาของดาร์ล ขณะที่เอนเดอแสดงความเชื่อมั่นว่า ความสัมพันธ์ที่เปราะบางนั้น สามารถฟื้นคืนสู่ชีวิตที่เป็นสุขได้ตราบเท่าที่มนุษย์ทุกคนยังสำนึกในหน้าที่ที่มีต่อกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย